PEDAGOGIKA OTMLARI BITIRUVCHILARIDA BOSHQARUVCHILIK KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDA TAYM-MENEJMENTNING O‘RNI

Abdullayeva Nilufarxon Umarjon qizi
Qo‘qon davlat universiteti Pedagogika kafedrasi, “Ta’limda menejment” ixtisosligi 2-kurs tayanch doktoranti
E-mail: abdullayeva.n@kdu.uz
DOI:https://doi.org/10.5281/zenodo.23110655

Annotatsiya. Ushbu maqolada pedagogika oliy ta’lim muassasalari bitiruvchilarida boshqaruvchilik kompetensiyalarini rivojlantirishda taym-menejment (vaqtni boshqarish) texnologiyalarining o‘rni va ahamiyati tizimli tahlil qilingan. Bo‘lajak pedagog-menejerlarning vaqt resurslaridan samarali foydalanish ko‘nikmalari ularning kasbiy strategik fikrlashi, prioritizatsiyalash hamda stressga chidamlilik darajasini oshirish kontekstida ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: Boshqaruvchilik kompetensiyasi, taym-menejment, pedagogik menejment, vaqt resurslari, Eyzenxauer matritsasi, raqamli rejalashtirish.

Abstract. This article systematically analyzes the role and importance of time management technologies in developing managerial competencies of graduates of pedagogical higher education institutions. The skills of future pedagogical managers to make effective use of time resources are revealed in the context of increasing their professional strategic thinking, prioritization, and stress resistance.

Keywords: Managerial competency, time management, pedagogical management, time resources, Eisenhower matrix, digital planning.

Аннотация. В данной статье системно анализируются роль и значение технологий тайм-менеджмента (управления временем) в развитии управленческих компетенций выпускников педагогических высших образовательных учреждений. Навыки эффективного использования временных ресурсов будущих педагогов-менеджеров раскрываются в контексте повышения их профессионального стратегического мышления, приоритизации и стрессоустойчивости.

Ключевые слова: Управленческая компетенция, тайм-менеджмент, педагогический менеджмент, временные ресурсы, матрица Эйзенхауэра, цифровое планирование.

KIRISH

Zamonaviy ta’lim tizimidagi transformatsiya jarayonlari pedagog kadrlar zimmasiga nafaqat dars o‘tish metodikasini mukammal egallash, balki ko‘p funksiyali ta’lim muhitini boshqarish majburiyatini ham yuklamoqda. Pedagogika OTMlari bitiruvchilari maktab ostonasiga qadam qo‘ygan dastlabki kunlardanoq o‘quv jarayoni tashkilotchisi, sinf rahbari hamda jamoat ishlarining koordinatori sifatida faoliyat yuritadilar. Bunday ko‘p qirrali vazifalarni samarali bajarish bevosita bitiruvchilarda **boshqaruvchilik kompetensiyalarining** shakllanganlik darajasiga bog‘liq. Boshqaruv faoliyatining eng fundamental resursi esa vaqtdir. Taym-menejment bo‘lajak pedagog-menejerlarning shaxsiy va kasbiy samaradorligini muvozanatlovchi, ularni funksional inqirozlardan asrovchi strategik vosita hisoblanadi.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot jarayonida empirik tahlil, tizimli yondashuv, pedagogik diagnostika hamda modellashtirish metodlaridan foydalanildi. Ta’lim menejmenti va kasbiy pedagogik kompetensiyalarni shakllantirishga oid nazariy qarashlar zamonaviy raqamli ta’lim muhiti talablari bilan qiyosiy o‘rganildi.

ASOSIY QISM VA TAHLIL

Pedagogika yo‘nalishi bitiruvchilarida boshqaruvchilik kompetensiyalarini tarkib toptirish — bu ularning maqsad qo‘ya olish (goal-setting), qaror qabul qilish, vazifalarni delegatsiyalash (taqsimlash) va natijani monitoring qilish qobiliyatlarini majmuaviy rivojlantirish demakdir. Taym-menejment ushbu komponentlarning har birida katalizator vazifasini o‘taydi.

Olimlarning fikricha, pedagogik menejmentda vaqt bloklarini to‘g‘ri boshqarish o‘qituvchining darsdagi psixologik iqlimni nazorat qilish va o‘quvchilar motivatsiyasini boshqarish imkoniyatini 40% ga oshiradi [1, B. 76]. Biroq amaliyotda ko‘plab bitiruvchilar dars ssenariysini vaqt me’yorlariga moslay olmaslik, metodik ishlarni rejalashtirishda kechikish va hujjatlar bilan ishlashda "vaqt o‘g‘rilari" (time-wasters) tuzog‘iga tushish holatlariga duch kelishmoqda.

Bo‘lajak o‘qituvchilarning boshqaruvchilik malakasini oshirishda taym-menejmentning quyidagi klassik va zamonaviy vositalarini o‘quv jarayoniga integratsiya qilish yuqori samara beradi:

1. **Eyzenxauer matritsasi:** Bitiruvchiga topshiriqlarni "muhimlik" va "shoshilinchlik" mezonlari bo‘yicha 4 ta kvadrantga ajratishni o‘rgatadi. Bu pedagog-menejerda strategik ustuvorliklarni belgilash ko‘nikmasini shakllantiradi.
2. **Paretto qonuni (20/80 prinsipi):** Harakatlarning 20 foizi natijaning 80 foizini ta’minlashini anglagan holda, bo‘lajak pedagog eng muhim didaktik maqsadlarga e’tibor qaratishni o‘rganadi [2, B. 114].
3. **Raqamli taym-menejment (Digital time management):** Talabalarda Google Calendar, Notion, Trello kabi dasturlar yordamida o‘quv loyihalarini va jamoaviy ishlarni masofaviy boshqarish (Scrum-tizimlar) ko‘nikmasini rivojlantirish.

Pedagogika OTMlarida "Ta’limda menejment" ixtisosligi doirasida olib borilayotgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, bitiruvchilarning taym-menejment kompetensiyasi faqatgina nazariy ma’ruzalarda emas, balki keys-stadi (case-study), pedagogik situatsiyalar va simulyatsion o‘yinlar orqali interaktiv tarzda shakllantirilishi lozim [3, B. 92]. Vaqtni boshqarish ko‘nikmasi bevosita kasbiy emotsional so‘nish (burnout) sindromining oldini oluvchi eng asosiy preventiv korrelyator hisoblanadi [4, B. 205]. O‘qituvchi o‘z vaqtini boshqara olmas ekan, u ta’lim oluvchilar jamoasini boshqarish huquqiy va ma’naviy statusiga ega bo‘la olmaydi.

XULOSA

Pedagogika OTMlari bitiruvchilarida boshqaruvchilik kompetensiyalarini shakllantirishda taym-menejment shunchaki yordamchi element emas, balki tizimni birlashtiruvchi poydevordir. Vaqtni samarali boshqarish texnologiyalari bo‘lajak mutaxassislarda:

- Ish va shaxsiy hayot balansini saqlash (work-life balance);
- Krizis-menejment (kutilmagan pedagogik vaziyatlarda tezkor qaror qabul qilish);
- Shaxsiy refleksiyani to‘g‘ri tashkil etish imkonini beradi.

Oliy pedagogik ta’lim dasturlariga maxsus "Pedagogik taym-menejment" amaliy modullarini kiritish zamonaviy raqobatbardosh rahbar kadrlarni tayyorlashning muhim shartidir.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Rustamov S.A. Ta’lim menejmenti: innovatsion yondashuvlar va boshqaruv samaradorligi. – Toshkent: “Fan va texnologiyalar”, 2022. – B. 76-80.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

2. Allen D. Getting Things Done: The Art of Stress-Free Productivity. – New York: Penguin Books, 2015. – P. 114-118.
3. Ishmuhammedov R.J. Innovatsion texnologiyalar yordamida ta’lim samaradorligini oshirish yo‘llari. – Toshkent: Nizomiy nomidagi TDPU, 2021. – B. 92-95.
4. Xodjayev B.X. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: "Sano-standart" nashriyoti, 2017. – B. 205-208.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.